

1520

30

120

MIĘTNIK

Polskiego T-wa badań nad dziećmi

za rok 1910

(istnienia Towarzystwa IV).

KSIĄŻNICA
POLSKIEGO TOW. PSYCHOLOGICZNEGO

1904

WARSZAWA

Czcionkami Drukarni Naukowej, Hoża 64.

—
1910.

-0H1, 2

H-123181

PAMIĘTNIK

1520

Polskiego T-wa badań nad dziećmi

za rok 1910

(istnienia Towarzystwa IV).

KSIĄŻNICA
POLSKIEGO TOW. PSYCHOLOGICZNEGO

№ 1404

WARSZAWA

Czcionkami Drukarni Naukowej, Hoża 64.

1910.

I. Z notatek pedologa w r. 1910.

Śledząc od lat przeszło dwudziestu postępy nauki o dziecku u nas i zagranicą, notuję sobie każdy fakt w tej dziedzinie. Koniec roku — to jakby rachunek sumienia, więc wypiszę tu kolejno, co mnie zainteresowało w roku ubiegłym.

Zakończyliśmy rok 1909 odczytem dr. Józefy Jotejkówny, która po kilku latach niebytności w kraju przybyła do Warszawy, a pierwszy odczyt wygłosiła na rzecz *Polskiego Towarzystwa badań nad dziećmi*. W kilka zaś dni później dnia 10 stycznia r. 1910 sławna nasza rodaczka dała się słyszeć na pierwszym zebraniu członków tegoż towarzystwa. Tym sposobem wytworzył się bliższy stosunek między pracownikami na polu badań pedologicznych w Warszawie, a jedną z najdzielniejszych przedstawicielek pedagogii w Europie.

Na wiosnę zaczęły nas dochodzić miłe wieści ze Lwowa, że grono osób krząta się tam około założenia *Towarzystwa pedologicznego*, nowej placówki do pracy na tym polu w Polsce.

W kwietniu na kongresie psychologii eksperymentalnej w Innsbrucku był ważny dla pedagogii referat dr. J. Cohna *O różnicach psychicznych między młodzieżą szkolną, zależnych od płci i wieku* na podstawie badań nad uczniami i uczenicami szkół średnich w Freiburgu, w W. Ks. Badeńskim.

W d. 8 maja r. 1910 przy Towarzystwie nauczycieli w Brukseli powstaje *Sekcja badań psychologicznych nad dzieckiem*, której przewodniczącą jest dr. Józefa Jotejkówna.

W d. 16 lipca po półrocznych zabiegach wspomnianego grona osób, do których między innymi należeli: Julja Dobrowolska, prof. Kazimierz Twardowski, Barbara Żulińska zostaje zatwierdzony przez namiestnictwo statut Towarzystwa pedologicznego we Lwowie.

W d. 2—7 sierpnia na III *Międzynarodowym kongresie higieny szkolnej* wygłoszono kilka referatów z dziedziny badań nad młodzieżą szkolną, szczególnie ważne były tu referaty Schuytena i Mendonsse'a o przyczynach nieuwagi, dr. Philippe'a O kłamstwach dziecięcych, Kemsiesa O ułożeniu racjonalnego planu. Na tymże kongresie A. Szycówna odczytała referat p. t. *Pedologja w Polsce*, mający na celu zaznajomienie cudzoziemców z naszymi usiłowaniami na tym polu.

Wkrótce później na półkach księgarskich ukazało się dzieło, przynoszące zaszczyt naszej literaturze, a mianowicie: *Inteligencja, wola i zdolność do pracy* przez J. Wł. Dawida, który pierwszy już w r. 1887 rzucił hasło do systematycznych badań dziecka dla kładzenia podstaw dla pedagogiki naukowej.

W d. 4 listopada z powodu setnego posiedzenia *Polskiego Towarzystwa Filozoficznego* postanowiono uczcić zasługi, położone na polu nauki polskiej przez prof. Kazimierza Twardowskiego, założyciela i prezesa wspomnianego towarzystwa. Przypominaliśmy sobie wówczas, że i dla podniesienia pedologii w Polsce położył on zasługi niemałe. Jeszcze w r. 1899 pod jego redakcją wyszła we Lwowie książka p. t. *Z psychologii i fizjologii wychowania*, zawierająca 7 prac z tej dziedziny, pierwsze polskie wydawnictwo zbiorowe tej treści. Główna jednak jego zasługa to

wykształcenie szeregu młodych pracowników, którzy dziś we wszystkich dziedzinach psychologii, nie wyłączając badań pedologicznych, z pożytkiem dla sprawy pracują.

W d. 8 grudnia odbył się we Lwowie *II Zjazd kierowników warsztatów jordanowskich*, na którym Bolesław Błażek odczytał pracę wartościową p. t. *Badania doświadczalne nad wartością wychowawczą warsztatów jordanowskich*.

Oto krótka kroniczka, którą kończę wiadomością o *I międzynarodowym kongresie pedologicznym*, mającym się odbyć w Brukseli w sierpniu r. 1911, w którym Polacy są zaproszeni bardzo serdecznie do wzięcia licznego i czynnego udziału.

II. Działalność Polsk. Towarzystwa badań nad dziećmi w r. 1910.

Polskie Towarzystwo badań nad dziećmi pracowało w roku 1910 tak jak lat ubiegłych w zakresie badań naukowych nad dziećmi, oraz dążyło do szerzenia wśród swoich członków wiadomości z dziedziny psychologii dziecka.

Zarząd Towarzystwa odbył 9 posiedzeń, na których układano program posiedzeń naukowych, rozpatrywano zgłoszone prace, omawiano wszelkie sprawy, dotyczące się działalności towarzystwa.

Z poszczególnych prac, podjętych przez zarząd, należy wymienić następujące:

1. Urządzono dn. 20 marca w Zakładzie wychowawczym dla dzieci niezdolnych przy ul. Obożnej № 4, pokaz nauki czytania za pomocą najnowszych metod, na

którym p. D. Zylberowa przedstawiła wspomniane metody i ich wyniki.

2. Zorganizowano dn. 29 kwietnia w Uranji posiedzenie komisji badania mowy, na którym p. A. Szycówna, wobec licznie zebranych kierowniczek ochron i szkół początkowych, odczytała i objaśniła wskazówki do badania mowy dziecka od lat 4 do 7, zachęcając obecne osoby do prowadzenia odpowiednich badań.

3. Poczyniono odpowiednie kroki u władz w celu uzyskania zatwierdzenia oddziału Towarzystwa b. n. dziećmi w Piotrkowie.

4. Wybrano p. A. Szycównę na przedstawicielkę Towarzystwa w komitecie wykonawczym 3-ciego Zjazdu Pedagogicznego we Lwowie.

5. Zorganizowano dwa odczyty publiczne na dochód Towarzystwa; pierwszy wygłosiła p. Anna Grudzińska w dn. 4 października na temat „Wyobraźnia twórcza u dzieci“, drugi p. A. Szycówna w dn. 7 listopada „O ideałach dziecięcych“.

6. Prowadzono w dalszym ciągu wydawnictwo „Biblioteki Psychologii Dziecięcej“; wydano mianowicie jako drugi i trzeci tom przygotowane już do druku w roku ubiegłym prace: J. Ciembroniewicza i A. Szycówny: „Dzieci a ptaki“ i J. Rzętkowskiej: „Przyczynek do badań nad rozwojem mowy dziecka (II) oraz jako czwarty tom pracą dr. Wł. Sterlinga: „Psychologia doświadczalna w zastosowaniu do badań nad dziećmi“.

7. Wydano kwestjonariusz do badania inteligencji, opracowany przez komisję badania dzieci upośledzonych umysłowo.

8. Ułożono program dalszej naukowej działalności Towarzystwa w formie spisu tematów, które Towarzystwo za-

mierza opracować, oraz omawiano niektóre najbliższe prace z zakresu psychologii doświadczalnej.

9. Towarzystwo wzięło udział w uczczeniu zasług prof. Kazimierza Twardowskiego, wysyłając telegram na setne posiedzenie Tow. Filozoficznego we Lwowie w dn. 4 listopada r. 1910.

Z końcem roku powstała przy Towarzystwie Psychologicznym pracownia psychologiczna, w której wśród innych działów poważne miejsce zajmie dział pedagogii, dzięki czemu Towarzystwo nasze zyskuje pole do rozszerzania swej pracy.

Na posiedzeniach naukowych Towarzystwa odczytano i przedyskutowano 15 referatów z udziałem 12 referentów, a mianowicie:

I. dn. 10 stycznia: 1) dr. Józefa Jotejkówna; „O przeciążeniu szkolnym“.

II. dn. 21 lutego. 2) A. Szycówna: „Z postępów pedagogii w r. 1909“. 3) dr. Wł. Chodecki: „Z psychologii snu“.

III. dn. 30 marca: 4) dr. Wł. Sterling: „O metodzie wibracyjnej badania znużenia umysłowego“ (z pokazem odpowiedniego przyrządu). 5) E. Lublinerowa: „Psychologia uzdolnień matematycznych podług poglądów Lessinga“.

IV. dn. 20 kwietnia: 6) D. Zylberowa: „O wzrokowej metodzie nauki czytania i pisania“. 7) W. Paschalisowa: „Kilka słów o metodzie wzrokowej i dźwiękowo-rozumowej“.

V. dn. 21 maja: 8) dr. J. Segal: „O typach odtwórczych“.

VI. dn. 26 września: 9) A. Grudzińska: „Przyczynek do badań nad rozwojem mowy dziecka“.

VII. dn. 24 października: 10) dr. Łapińska: „Strach

u dzieci“. 11) Franciszek Jaros: „Badania psychometryczne dzieci, wstępujących do szkoły“.

VIII. dn. 23 listopada: 12) D. Zylberowa: „O badaniu inteligencji u dzieci“ (referat i pokaz). 13) E. Lublinerowa: „Sprawa dzieci nienormalnych na kongresie międzynarodowym higieny szkolnej w Paryżu“.

IX. dn. 28 grudnia: 14) J. Korczak: „O rozpoznawaniu typów dziecięcych“. 15) dr. J. Jotejkówna: „Z postępów pedagogii w Belgji“.

III. Komisja badania rysunków dziecięcych.

Na początku roku sprawozdawczego komisja została zreorganizowana; z powodu usunięcia się przewodniczącej, p. Centnerszwerowej i wyjazdu sekretarki, p. Czaplickiej zarządzone nowe wybory prezydium. Na przewodniczącą powołano p. Mortkowiczową, na zastępującą p. Stankiewiczównę, na sekretarza p. Biskego. Liczba członków komisji powiększyła się do 22 osób. Komisja w nowym składzie opracowała i wydała kwestjonariusz, który w początku r. b. był rozdany członkom.

Postanowiono gromadzić rysunki na podstawie nowego kwestjonariusza i obmyślano sposoby późniejszego opracowania materiałów.

IV. Komisja badań mowy dziecka.

Komisja badań mowy dziecka odbyła pod przewodnictwem p. Karola Appela kilka posiedzeń, na których

opracowano i poddano próbie kwestjonariusz, ułożony przez p. A. Szycównę, dotyczący badania mowy dziecka w wieku od lat 7 do 10 włącznie. Odczytano i omówiono kilka referatów członków komisji, zawierających materiał mowy dzieci od lat 3 do 7, zebrany podług II kwestjonariusza badań mowy, wydanego przez Towarzystwo badań nad dziećmi. W celu zaznajomienia szerszego grona osób z działalnością komisji zaprojektowano i urządzono posiedzenie komisji w lokalu Uranji z udziałem zaproszonych: prezesa wydziału ochron m. Warszawy p. Mauersbergera, oraz pań przełożonych szkół freblowskich i kierowniczek ochron.

Jednym z najważniejszych dorobków tegorocznych komisji jest kilka słowników wyrazów, rozumianych i objaśnionych przez dzieci, które po latach kilku sumiennej pracy, opartej na wzorach angielskich i amerykańskich metod badania mowy, przedstawiła Towarzystwu b. n. dz. p. Anna Grudzińska. Większa ilość takich prac pozwoli komisji wysnuć wiele ciekawszych wniosków i spostrzeżeń, szczególnie po zestawieniu ich z materiałem, jakiego wkrótce dostarczą odpowiedzi na kwestjonariusze badania mowy, których liczba ciągle się powiększa.

Przewodniczącym komisji był w roku sprawozdawczym prof. Karol Appel, sekretarką Dorota Milkuszcówna.

V. Komisja badania dzieci nienormalnych.

Komisja badania dzieci nienormalnych zajmowała się układaniem kwestjonariusza dla badania inteligencji.

Kwestjonariusz wydany został przez Towarzystwo.

Na jednym z posiedzeń naukowych, kwestjonariusz został odczytany i zdemontrowany przez badanie kilkorga dzieci z ochronki, a także wychowañców z Instytutu naukowego dla dzieci małodolnych. Przewodniczącą komisji była Dorota Zylberowa, sekretarką — Wanda Paschalisowa.

VI. Komisja badania pojęć matematycznych.

Komisja, złożona z 17 osób, odbyła w roku ubiegłym 4 posiedzenia pod przewodnictwem prof. Dicksteina. Ponieważ pojęcia matematyczne rozpadają się na dwa działy: pojęć przestrzennych (geometrycznych) oraz liczbowych, postanowiono początkowo uwzględnić dział pierwszy. W tym celu zaprojektowano doświadczenia następujące:

1. Odtwarzanie przez dzieci i dorosłych różnych brył w rysunku i sprawdzanie, jak widzą elementy brył, występujące w skrótach perspektywicznych.

2. Odtwarzanie brył według rysunku:

a) z gotowych elementów brył, a więc: kwadratów, trójkątów i t. d.

b) z gliny lub plastyliny.

3. Powtórzenie doświadczeń, zamieszczonych w książce B. Bourdón'a p. t. „La perception visuelle de l'espace.“

Jako przyrządy pomocnicze do podjętych doświadczeń, mają być użyte:

1) dobre rysunki brył najprostszych w różnych położeniach.

2) modele brył.

3) elementy brył, a więc kwadraty, trójkąty, prostokąty i t. d., zaopatrzone haczykami do spajania.

4) glina do lepienia.

Badania te rozpoczęły pp. M. Borowiecka i H. Statlerówna z klasą podwstępną, wstępną i pierwszą pensji żeńskich.

Prócz tego na posiedzeniach komisji prof. Dickstein zdawał sprawę z ruchu na tym polu w innych krajach i streszczał w krótkości dzieła następujące:

1. Wiktora Mercanta: „Ensenanza de la Aritmetica“. *Psicologia de la aptitud matématica del meno.* (Buenos Aires 1904).

2. B. Bourdon: „La perception visuelle de l'espace“.

3. Artykuł Ranschburga o badaniu zdolności do matematyki, pomieszczony w „Zeitschrift für experimentelle Pädagogik“.

Przewodniczącym komisji był prof. Dickstein, sekretarką — Marja Borowiecka.

VI. Dalsza działalność naukowa Polskiego Tow. badań nad dziećmi.

Tematy do badań i odczytów, projektowane przez Zarząd.

1. Wrażliwość na barwy; rozpoznawanie barw i odcieni, upodobania estetyczne dzieci.
2. Badanie wrażliwości słuchowej; poczucie rytmu. Muzykalność dzieci.
3. Badanie uwagi.
4. Badanie znużenia.

5. Kojarzenie i jego typy.
6. Złudzenia zmysłów i złudzenia pamięci.
7. Psychologia zeznań (Aussage-psychologie).
8. Kłamstwa dziecinne i ich typy u dzieci normalnych i psychopotycznych.
9. Ciekawość, interes umysłowy. Pytania dzieci.
10. Zabawy dzieci z punktu widzenia psychologicznego.
11. Twórczość plastyczna i techniczna: próbki modelowania samodzielnego, zabawki, wymyślone i wykonane przez dzieci.
12. Twórczość literacka: wypracowania szkolne, pisma, redagowane przez dzieci i młodzież.
13. Typy umysłowości, ujawniające się przy opisywaniu obrazków (Badania Binet'a).
14. Psychologia czytania i pisania: błędy ortograficzne ze stanowiska psychologicznego.
15. Zasób umysłowy dziecka, wstępującego do szkoły.
16. Próby, dotyczące zdolności rozumowych: zdolność do abstrakcji, uogólnianie, wnioskowanie, wyjaśnianie celu, przyczyny, definicje wyrazów i pojęć (w związku z badaniem mowy).
17. Okresy dzieciństwa i ich znamiona; w szczególności pożądane charakterystyki: okresu przedszkolnego t. zw. freblowskiego; dzieci, rozpoczynających naukę systematyczną (lat 7—10) dzieci starszych (lat 10—14) wieku przejściowego (lat 14—18).
18. Rozwój pojęcia sprawiedliwości u dzieci.
19. Badanie poczucia estetycznego u dzieci.
20. Typy uczuciowe: temperamenty w wieku dziecięcym.
21. Ambicja i jej objawy w okresie przedszkolnym i szkolnym.

22. Zamiłowanie do zbierania: kolekcje dziecinne.
23. Lenistwo i jego analiza psychologiczna.
24. Roztargnięcie i jego objawy normalne i anormalne.
25. Dzieci trudne do prowadzenia; główne ich typy.
26. Różnice psychiczne między chłopcem a dziewczyną.

Podając niniejszy spis tematów, prosimy wszystkich czytelników o ich rozpatrzenie krytyczne, a następnie nadesłanie pod adresem Polskiego Towarzystwa badań nad dziećmi (Żórawia 28 m. 3) swych uwag, w szczególności co do następujących punktów:

1. Jakie tematy należałoby dodać do tego spisu?
2. Które z zamierzonych tematów uważa piszący za najważniejsze?
3. Jakie tematy mógłby opracować sam w formie referatu na posiedzenie naukowe Towarzystwa?
4. W jakim kierunku radzi Towarzystwu przedsięwziąć pracę zbiorową?
5. Jaką formę uważa za najwłaściwszą dla tej pracy: utworzenie nowej komisji? opracowanie i rozesłanie kwestionariusza? badania eksperymentalne w pracowni psychologicznej.
6. Czy i jaki udział osobisty przyrzeka w urzeczywistnieniu swego projektu?

VII. Sprawozdanie

Wydatki.

	rb. k.
Marki	31.39
Inkasa	13.45
Materiały piśmienne	3.90
Sala na posiedzenia i odczyty	60.—
Lokal czytelní kwartał IV 1909	22.—
Lokal czytelní za rok 1910	90.—
Druk ksiązek, kwestjonarjuszy, sprawozdania i za- proszeń	102.70
Książki i pisma	162.07
Na wydanie broszury: „Écoles polonaises”	10.—
	<hr/>
	razem 495.51

kasowe.

D o c h o d y.

	rb. k.
Składki członków	378.—
Dochód z odczytu A. Grudzińskiej	22.—
Dochód z odczytu A. Szycówny	38.80
Dochód ze sprzedaży I przyczynka do badań mowy	9.45
„ „ „ II „ „ „ „	14.15
„ „ „ Dzieci a ptaki	26.70
„ „ „ Samobójstwa u dzieci	14.—
Pozostało z roku 1909	4.57½
	<hr/>
	razem 507.67½

Z e b r a n i e.

	rb. k.
Dochody	507.67½
Wydatki	495.51
	<hr/>
pozostaje	12.16½

Skarbniczka Towarzystwa

Leonarda Szycówna.

VIII. Protokół Komisji Rewizyjnej za rok 1910.

W dniu 25 marca 1911 r. w lokalu Prezesa P. Tow. badań nad dziećmi, zebrali się członkowie Komisji Rewizyjnej celem przejrzenia rachunków Towarzystwa za rok ubiegły.

Po przedstawieniu książki rachunkowej, kwitów wydatków i kwitarjusza przez skarbniczkę p. Leonardę Szycównę, Komisja znalazła, iż przychody wynosiły rb. 507 kop. 67 $\frac{1}{2}$, wydatki zaś rub. 495 kop. 51,—pozostało więc w kasie na rok bieżący rub. 12 kop. 16 $\frac{1}{2}$. Wszystkie pozycje przychodowe i rozchodowe zgodne są z przedstawionymi dowodami, księga rachunkowa prowadzona w zupełnym porządku. Komisja więc wnosi, aby Zebranie Ogólne rachunki za rok 1910 przyjęło i pokwitowało z nich Zarząd Towarzystwa.

Warszawa, 25 marca 1911 r.

Członkowie Komisji Rewizyjnej
Dr. W. Kosmowski.
K. Król.

IX. Do biblioteki Towarzystwa przybyły następujące książki.

R. Gaupp. Psychologie des Kindes.

M. Libsien. Beliebtheit und Unbeliebtheit der unterrichtfacher.

A. Dannemann. Encyklopödische Handbuch der Heilpädagogik (dalszy ciąg).

- J. Ciembroniewicz i A. Szyćówna.* Dzieci i ptaki.
C. Jung. Über Konflikte der Kindlichen Seele.
O. Pfister. Analytische Untersuchungen über die Psychologie des Hasses und der Versöhnung.
J. Wł. Dawid. Inteligencja, wola i zdolność do pracy.
Dr. Kazimierz Twardowski. O metodzie psychologii.
Mendousse. L'âme de l'adolescent.
-

Czytelnia Towarzystwa, mieszcząca się przy ulicy Smolnej 15 i dostępna dla członków od g. 10-ej rano do 8-ej wieczorem, prócz pism, prenumerowanych dawniej, posiadała nadto od r. 1910 nowy miesięcznik angielski p. t. The journal of educational psychology.

X. Skład osobisty Polskiego Tow. badań nad dziećmi.

Na zebraniu ogólnem z d. 30 marca 1910 r. następujące osoby zostały powołane do Zarządu: Edmund Bogdanowicz, Władysław Dawid, Jadwiga Rzętkowska, dr. Władysław Sterling, Aniela Szyćówna, Leonarda Szyćówna i Władysław Weryho. Na pierwszym zebraniu zarządu podzielono się czynnościami w następujący sposób:

Przewodnicząca: *Aniela Szyćówna.*

Wiceprezes: *Władysław Weryho.*

Sekretarze: { *Edmund Bogdanowicz.*
 { *Jadwiga Rzętkowska.*

Skarbniczka: *Leonarda Szyćówna.*

Towarzystwo liczy obecnie członków rzeczywistych 86, popierających 32, razem 118. Wielką stratą była dla niego

śmierć 2 członków rzeczywistych: śp. Emiljana Konopczyńskiego i Marji Wieniawskiej, z których pierwszy od założenia towarzystwa był stale członkiem Komisji Rewizyjnej.

XI. Lista członków.

CZŁONKOWIE RZECZYWIŚCI.

Andersówna Janina.	Gepnerówna Halina.
Broniewska Janina.	Garbowska Zofja.
Dr. Bączkiewicz Jan.	Holenderska Jadwiga.
Bogdanowicz Edmund.	Herberzanka Marja.
Dr. Bychowski.	Dr. Heinrich Władysław.
Brzechowska Józefa.	Horowitz Artur.
Borowiecka Marja.	Joczowa Zofja.
Dr. Chodecki Władysław.	Dr. Kosmowski Wiktoryn.
Czaplicka Marja.	Knake-Ośmiałowska.
Ciembroniewicz Józef.	Król Kazimierz.
Chrzanowska Wanda.	Korenfeld Mikołaj.
Chrostowska Marja.	Koziara Teofil Adam.
Chałubiński Ludwik.	Kirszenbaum.
Ciesielski Piotr.	Knollowa Marja.
Dzierżanowska Marja.	Kulczycka Janina.
Dickstein S.	Lebensbaumowa Zofja.
Danielewicz Marja.	Lublinerowa Eugenja.
Dawid Władysław.	Lindenfeld Ewa.
Fiedorowicz Władysław.	Dr. Łapińska.
Fejgin Dora.	Milkuszcyc Dorota.
Golińska Anastazja.	Mortkowiczowa Janina.
Grochowska Marja.	Mroczkowska Marja.
Grudzińska Anna.	Okołowiczówna Stanisława.
Ks. Gralewski Jan.	Paschalisowa Wanda.
Gallowa Celina.	Peretzowa Helena.
Gebethnerowa Marja.	Poziomska Marja.
Gepnerowa Marja.	Piłsudzka Zofja.

Rzętkowska Jadwiga.
Dr. Rzętkowski Kazimierz.
Dr. Roszkowski Marjan.
Radziwiłłowiczowa Marja.
Rudzka Julja.
Radlińska Helena.
Rzymowska Jadwiga.
Rundstein Ewa.
Dr. Sterling Władysław.
Sobolewska Jadwiga.
Szcówna Aniela.
Szcówna Leonarda.
Sosnowski Paweł.
Segał Jakób.
Stefanowska Michalina.
Stankiewiczówna Zofja.

Szelągowska Antonina.
Stopczykowa Bronisława.
Szanserówna Julja.
Prof. Twardowski Kazim.
Tabęcka Zofja.
Taczanowska Jadwiga.
Ulanicka Michalina.
Warszawska Jadwiga.
Weryho Władysław.
Wolfowa Marja.
Weychert-Szymanowska Wł.
Wierzbicka Eleonora.
Zweigbaumowa Natalja.
Zylberowa Dorota.
Zawadzka Jadwiga.
Żulińska Barbara.

CZŁONKOWIE POPIERAJĄCY.

Burzyńska Anna.
Biske K.
Dr. Drabczyk Teodor.
Eberhard Aniela.
Gruszczyńska Zofja.
Gaszyńska-Bóbr Marja.
Girdwoynowa Marja.
Herse Emilja.
Heymanowa Marja.
Heymanowa Róża.
Jaillard Jadwiga.
Kudasiewicz Zofja.
Kohn Ludwika.
Kzesimowska Eugenja.
Kosmowska Irena.
Korusiewiczówna Zofja.

Lewańska Eugenja.
Laskowiczówna Marja.
Mierzyńska Marja.
Nagórska Walentyna.
Neugebauerowa Zofja.
Niedzielska.
Ostafińska Stanisława.
Patschkowa Bolesława.
Pawłowska Stanisława.
Pękośławska.
Ryłkowa Kazimiera.
Słórsarska Helena.
Sielecka Kołb Zofja.
Segetowa Stefanja.
Trepka Julja.
Weissówna Maryla.

